MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

MAGISTRAT DR.
CONSUELO-PILAR SCERRI HERRERA

Seduta tat-12 ta' Jannar, 2011

Avviz Numru. 110/2005

John Mary Bartolo

Vs

Water Services Corporation

Il-Qorti:-

Rat l-avviz pprezentat mill-attur fejn talab lil din il-Qorti tikkundanna lis-socjeta’ konvenuta thallsu s-somma ta’ elfejn, erba’ mija u tletin liri Maltin (LM2430) danni subiti minnu kagun ta’ far tad-dranagg li skula ghal gor-raba’ tal-istess attur, liema operat jaqa’ taht ir-responsabilita tal-Korporazzjoni konvenuta, w liema ammont kien gie ccertifkat mid-Dipartiment tal-Agrikoltura (Sezzjoni Raba’ w Ilma) bhala danni gust u ragonevoli wara nvestigazzjoni li kienet saret – kopja tac-certifikat relattiv gia giet mghoddija lil Koporazzjoni konvenuta permezz t’Ittra Legali.

Bl-ispejjez inkluz dawk tal-Ittra Legali tat-tmienja w ghoxrin (28) ta' Gunju 2004, u tal-Ittra Ufficcjali tal-ghoxrin (20) ta' Dicembru 2004, bl-imghax ikkalkolat mid-data tal-imsemmija Ittra Ufficcjali kontra l-Korporazzjoni konvenuta li hija ngunta 'n subizzjoni.

Rat in-nota t'eccezzjonijiet tal-Korporazzjoni konvenuta fejn eccepiet is-segwenti:-

1. "Illi l-attur jehtieg li jindika meta u fejn sar l-allegat hrug ta' dranagg li b'konsegwenza tieghu l-istess attur garrab id-danni minnu allegati.
2. Illi ghalhekk l-istess Korporazzjoni tirriserva d-dritt li tippresenta eccezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-kaz, wara li l-istess attur jindika tali zmien u lok.
3. Illi fin-nuqqas ta' tali ndikazzjoni, t-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-istess attur.
4. Illi fi kwalunkwe kaz, it-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt w ghalhekk ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-istess attur.
5. Salv eccezzjonijiet ulterjuri".

Illi nhar it-tnejn w ghoxrin (22) ta' Frar 2006 xehed l-**attur John Mary Bartolo** fejn qal li huwa ghandu raba l-Ghadira mgharuf bhala l-Qammiegh. Jikkalkula li bhala kejl ghandu madwar tomna u sighajn u fihom kellu imhawwel xi erba' mitt dielja. Qal li hemm sistema tad-dranagg li taqdi l-lukanda bl-isem 'Mellieha Hotel' u xi kultant din is-sistema tad-dranagg tfur, u meta ifur, id-dranagg imfawwar imur fl-ghalqa tieghu u jinfirex mar-raba kollu. Ikkonferma li xi sena u nofs qabel ma xehed, d-dranagg li huwa velenu, far u bhala rizultat ta' dan, d-dwieli mietu. Ikkonferma wkoll li kien hemm okkazzjoni ohra wara dan l-incident, meta d-dranagg rega' far. Huwa gab lil Toni Borg li huwa rapprezentant mid-Dipartiment tal-Agrikoltura, sabiex jara d-danni li sofra u sabiex ighamillu stima tal-hsarat. Huwa esebixxa din l-istima li tammonta ghal LM2,430, liema stima giet markata bhala Dok. JMB 1 (fol. 12).

Spjega li meta johrog id-dranagg, dan johrog minn fejn ir-razzett tal-Qammiegh, li huwa tal-Gvern, u sussegwentement jghamlu rapport u n-nies imorru sabiex jirrangawh meta ikollha il-flus. Fisser li l-kawza odjerna kien qed ighamilha ‘n konnessjoni mal-hsarat li sofra fis-sena 2002.

Jghid li wara li kien ircieva l-istima, huwa mar ghand Paul Gatt, li jahdem mad-Dipartiment tad-Dranagg, bil-ghan li jithallas tad-danni li sofra, pero kien ghal xejn, ghaliex qallu biex jikteb ittra bl-avukat. Huwa hekk ghamel, izda sar jaf li l-Gvern ma jridx ihallsu.

Charles Borg xehed nhar l-erbgha w ghoxrin (24) ta’ Mejju 2007 w ikkonferma li huwa ghandu raba fil-vicinanzi tal-attur u fil-fatt, del resto anke juza l-istess passagg li juza l-attur. Mistoqsi jekk jafx xi haga dwar il-problema tad-dranagg fl-ekwati, jghid li huwa ghandu spiera u d-Dipartiment tas-Sahha kien waqfu milli jghamel uzu minnha ghaliex kienet kontaminata w ghalhekk kellu jieqaf milli jesponi l-prodott tieghu fis-suq. Qal ukoll li kien hemm xi problema fil-katusi li kienu tal-*asbestos* u li minnhom kien ighaddi d-dranagg. Dwar il-katusi li kienu jghaddu mill-ghalqa ta’ John Mary Bartolo jghid li d-dranagg kien jizbroffa minn fuq u jibqa niezel fil-passagg u parti minn dan id-dranagg, kien jidhol fl-ghelieqi ta’ John Mary Bartolo. Qal li dan kien jarah b’ghajnejh u gieli lanqas ikunu jistghu jghaddu minn hemm kagun tad-dranagg li jkun hiereg.

Mistoqsi x’kellu bhala prodott fil-wicc tar-raba meta far dan id-dranagg kollu fis-sena 2002, ix-xhud jghid li kellu dwieli u dawn bdew jidbielu minhabba il-kwantita t’ilma li kien hemm fl-ghalqa. Jghid li huwa kien gie kkumpensat fuq il-kwistjoni tal-ispiera, pero b’*out of court settlement.* Qal li kien mar xi rapprezentant mill-Ghammieri, ghamel stima w huwa accettha minnufih u sussegwentement kien thallas mid-Dipartiment tad-Dranagg.

Felix Fenech xehed fl-sitess jum tal-erbgha w ghoxrin (24)0 ta’ Mejju 2007 fejn ikkonferma li ghandu bicca raba li tmiss mal-proprjeta tal-attur. Ikkonferma li kien jaf bil-

hsarat li kellu l-attur fil-proprjeta tieghu, minhabba id-dranagg li kien niezel mill-proprjeta ta’ fuq. Qal li d-dranagg dam niezel granet kien qisu u fil-fatt l-prodott, li kellu hu konsistenti f’qarabali, mietulu wkoll. Jghid li pero ghal kumpens ma kienx applika. Jispjega li d-dranagg hareg mill-pajpijiet. Jghid li sa fejn jiftakar hu, dan l-incident sehh fis-sena 2002.

Fiona Grech xehdet in rapprezentanza tad-Dipartiment tal-Agrikoltura u dan fil-hmistax (15) ta’ Novembru 2007. Hija esebiet dokument li gie mmarkat bhala Dok. ‘Z’ li huwa kopja formali tad-dokument esebit fl-atti a fol. 32. Ikkonfermat li din hija l-istima li harget mid-dipartiment wara li saret spezzjoni fl-ghalqa proprjeta tal-attur. Qalet li din l-istima tirrifletti d-danni li sofra l-attur minhabba s-*sewage over flow* li grat l-Ghadira. Hija kkonfermat il-kontenut ta’ din l-istima ghaliex kienet hi li ezaminat l-oggetti msemmija fl-istima. Qalet li effettivament l-attur kellu hsarat ohra li graw matul is-snin u kien intitolat ghal kumpens ghola.

Illi in kontro-ezami nhar is-26 t’Ottubru 2010 ix-xhud giet mitluba sabiex tispjega ghaliex l-istima esebita hi maqsuma fi tnejn u hija spejgat li wisq probabbli din harget hekk ghaliex l-ghalqa kienet maqsuma fi tnejn. Ikkonfermat ukoll li l-attur kien ilu jsofri hsarat fl-ghalqa tieghu bhala rizultat tal-hrug tad-drenagg. Ikkonfermat li waqt l-ispezzjoni nnotat li kien hemm hafna dwieli mejta meta suppost li dawn kienu fil-*prime* taghhom stante l-perijodu tal-access. Qalet li kienet certa, min-numru tad-dwieli li kien hemm mejta, liema dwieli li ma setghux jergghu jiehdu il-hajja. Qalet ukoll li l-hsara kienet limitata ghal dak li rat dakinhar tal-ispezzjoni.

Qalet li d-dwieli li kienu mejta ghal zmien twil kienu jidhru, kif ukoll kienu jidhru dawk li kienu ghadhom kif mietu. Kompliet li dwieli fl-ghalqa mertu tal-kawza kien hemm aktar minn hames mija. Ikkonfermat ukoll li l-*area* in kwistjoni hija suxxettibbli ghall-hsarat kagunati mill-problema tad-drenagg. Qalet li l-istima li tat kienet aktar baxxa min-normal.

Illi nhar id-disgha w ghoxrin (29) ta’ Jannar 2008 is-socjeta konvenuta pprezentat nota t’eccezzjonijiet ulterjuri fejn eccepiet is-segwenti:-

“Illi t-talbiet attrici huma preskritti ai termini tal-artikolu 2153 tal-Kodici Civili (Kap 16) stante li d-danni reklamati mill-attur, jirrisalu ghal aktar minn sentejn qabel ma gie pprezentat l-avviz ta’ din il-kawza u ma jirrizulta ebda att li permezz tieghu giet interrotta l-imsemmija preskrizzjoni biennali.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-kaz.”

Illi nhar is-sittax (16) ta’ Gunju 2008 xehed **Paul Gatt** in rapprezentanza tad-Dipartiment tad-Dranagg, maghruf bhala Water Services Corporation. Jghid li lill-attur ma jafux, ghalkemm jaf dwar il-kaz li ghandu pendenti. Jghid li jiftakar li kien mar ikellmu u li sahansitra kien anke kiteb lid-Dipartiment tal-Agrikoltura sabiex jaghtuh stima tal-hsarat li kellu fil-prodott tieghu. Jghid li l-ewwel darba li kien mar ikellmu, kien f’Settembru 2002. Huwa jghid li una volta kien ircieva l-istima, kien ivverifika li verament kien hemm *over flow*, li f’dan il-kaz kien hemm. Jghid li mhux kompitu tieghu sabiex jara jekk l-istima li jircievi, hiex korreta jew le dwar il-*quantum*. Jghid li min hu responsabbli fuqu li verament kien hemm hrug ta’ dranagg u li vermanet il-prodott ta’ dak li jkun jkun gie affettwat b’dan il-hrug ta’ dranagg.

Jghid li jiftakar li fl-erbatax (14) ta’ Mejju 2003 id-Direttur ta’ Dipartiment tad-Dranagg kien kiteb lid-Direttur tad-Dipartiment tal-Agrikoltura u qallu li fil-fehma tieghu, d-dwieli ma kienux kollha mejta w ghalhekk ma kienx qed jaqbel mal-istima mahruga minnu. Huwa esebixxa kopja ta’ din l-ittra li l-Qorti mmarkat bhala Dok. ‘Z’. Maghha esebixxa wkoll korrispondenza ohra li giet skambjata fuq il-kwistjoni. Jikkonferma li l-attur kien mar ikellmu diversi drabi dwar din il-pendenza. Jikkonferma li huwa m’ghandux l-awtorita jghid jekk id-dipartiment hiex ser jghamel pagament jew le.

Rat in-nota ta' sottomissjoni tal-attur pprezentata nhar is-sebgha (7) t'Ottubru 2008 u dik pprezentata mis-socjeta konvenuta nhar l-erbgha (4) ta' Frar 2009.

Rat is-sentenza moghtija minnha fl-ismijiet premessi nhar is-17 ta' Frar, 2009 fejn cahdet l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata mill-konvenut.

Rat li nhar il-25 ta' Frar, 2010 xehed l-attur **John Mary Bartolo** li qal li kellu mal-erba' mitt dielja, li kien hadem hafna biex kabbarhom. Qal li dawn principalment kien ikabbarhom biex jittieklu jew ghall-ghasir.

Rat ix-xhieda ta' **Maria Bartolo** ta' nhar id-29 ta' Marzu, 2010 fejn qalet li fis-sena 2002 meta kien hemm is-*sewage overflow*, zewgha kien diga' pensjonant. Ikkonfermat li kellhom 'il fuq minn erba' mitt dielja u li zewgha ghandu ktieb tar-raba'. Ziedet li huma kienu familja kbira u kienu jghixu mir-raba', u dawn id-dwieli kienu parti mid-dhul taghhom. Qalet li ghalkemm kienu juzaw hafna mill-gheneb ghalihom personali, kienu jbieghu minnu wkoll, u kull sena kien ikun hemm xi dhul minnu. Ma kinitx taf tghid jekk kinux irregistrati mal-VAT u stqarret li m'ghandhiex ricevuti ta' meta kienu jbieghu l-gheneb u lanqas dokumenti li juru kemm kienu jaghmlu qliegh mill-bejgh tal-gheneb, peress li huma kienu jbieghu fid-djar.

Ikkunsidrat ulterjorment:

Illi ghalhekk issa jispetta lill-Qorti sabiex tghaddi w tezamina l-eccezzjoniiet l-ohra mressqa mill-Korporazjoni konvenuta, liema eccezzjonijiet jolqtu l-mertu. Il-korporazzjoni konvenuta sostniet li l-attur ghandu jipprova li huwa sofra danni bhala rizultat ta' drenagg.

Il-Qorti hawn taghmel referenza ghas-sentenza moghtija mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fl-ismijiet **Joseph Tonna vs Philip Azzopardi** deciza nhar it-tnax (12) t'April, 2007 mill-Onorevoli Imhallef Dr. Philip Sciberras dwar x'tip ta' prova ghandu jressaq l-attur biex jissodisfa il-Qorti dwar il-grad ta' prova fejn inghad illi:

"*In materja ta' provi, r-regoli l-aktar prevalenti fl-ordinament guridiku taghna jidhru li huma dawn:*

a. Ibda biex ir-regola tradizzjonali tal-piz tal-provi timponi a kariku tal-parti li tallega fatt l-oneru li ggib il-prova ta' l-ezistenza tieghu. Tali oneru hu ugwalment spartit bejn il-kontendenti, sija fuq l-attur li jsostni l-fatti favorevoli li jikkostitwixxu l-bazi tad-dritt azzjonat minnu (actori incumbit probatio), sija fuq il-konvenut ghas-sostenn tal-fatt migjub minnu biex jikkontrasta il-pretiza ta' l-attur (reus in excipiendo fit actor) – Ara Vol. XLVI/i/5.

b. Fil-kors tal-kawza dan il-piz jista joxxilla minn parti ghall-ohra, ghax, kif jinghad, 'jista jkun gie stabbilit fatt li juri prima facie li t-tezi ta' l-attur hija sostenuta' – Ara Vol. XXXVII/i/577;

c. Il-gudikant adit mill-meritu tal-kaz hu tenut jiddeciedi iuxta allegata et probata, u dan jimporta illi d-decizjoni tieghu tigi estratta unikament mill-allegazzjoni tal-partijiet. Jigifieri, minn dawk ic-cirkustanzi tal-fatti dedotti ghab-bazi tad-domanda jew ta' l-eccezzjoni u l-provi offerti mill-partijiet. Jikkonsegwi illi d-dixxiplina tal-piz tal-provi ssir bazi tar-regola legali tal-gudizzju in kwantu timponi fuq il-gudikant il-konsiderazzjoni li l-fatt allegat mhuwiex veru ghax mhux ippruvat;

d. *Il-valutazzjoni tal-provi hu fondat fuq il-principju tal-konvinciment liberu tal-gudikant. Lilu hu moghti l-poter diskrezzjonali ta' l-apprezzament tar-rizultanzi probatorji u allura hu liberu li jibbaza l-konvinciment tieghu minn dawk il-provi li hu jidhirlu li huma l-aktar attendibbli u idoneji ghall-formazzjoni tal-konvinciment tieghu. Naturalment dik id-diskrezzjoni tieghu hi soggetta ghal dak il-limitu legali impost fuqu mill-artikolu 218 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili li jrid li fis-sentenza tinghata motivazzjoni ragonata li tikkonsenti l-kontroll tal-hsieb logiku segwit fuq appell interpost mis-sentenza. Motivazzjoni din, li jekk jinstab li tirrispondi mal-logika u r-razzjonalita, kif ukoll koerenti ma'*

l-elementi utilizzati allura skond gurisprudenza konkordi, ma tigix disturbata minn Qorti ta' revizjoni – Ara b'ezempju **Ramchand Kilumal noe vs Jessie Blanco** *– App. 30 ta' Gunju, 1912 (Vol. XXIV/i/104)";*

Illi minn dak li xehed l-attur jirrizulta li kien hemm *overflow* ta' drenagg fl-Ghadira w bhala rizultat hafna mid-dwieli li kellu mietu. Huwa kien agixxa minnufih u kien gab rapprezentant tal-Ghammieri sabiex janalizza s-sitwazzjoni u jaghtih stima tal-hsarat li kellu. Ikkonferma fix-xhieda li ta nhar it-22 ta' Frar 2006 li d-drenagg hareg minn razzett li huwa proprjeta' tal-Gvern. Bhala fatt dan qatt ma gie kontestat u ghalhekk il-Qorti sejra tikkunsidra din ix-xhieda bhala fattur li ghena tistabilixxi ta' min hu t-tort, u cioe' ta' min hu responsabbli ghall-hsara li sofra l-attur.

Ir-rapprezentant tal-Ghammieri hareg stima nhar id-9 t'Ottubru 2002 (fol 12 dok JMB 1) fejn hemm indikat f'hiex tikkonsisti l-hsara u l-*quantum* tal-hsara. Dan id-dokument ma giex kontradett mill-Korporazzjoni Enemalta ghalkemm l-avukat difensur taghha ttenta jghid li l-ammont mitlub kien eccessiv.

L-attur ressaq xhieda ndipendenti sabiex jikkorroboraw dak li qal hu, u cioe' li l-hsara li kellu fl-ghelieqi tieghu kienet rizultat tad-drenagg. Ressaq lil Charles Borg, li ghandu l-ghelieqi vicin dawk ta' l-attur, u dan ikkonferma li kien jara d-drenagg diehel fl-ghelieqi tal-attur, u bhala rizulta ta' dan kien jara id-dwieli tieghu jidbielu minhabba l-kwantita' ta' ilma qieghed li kien ikun hemm fl-ghelieqi. Felix Fenech ukoll jghid li kien jara d-drenagg ifur mill-ghalqa ta' fuq u jinzel ghal gol-ghalqa ta l-attur. Stqarr ukoll li kien jaf li l-attur mitulu hafna minn dawn id-dwieli li kien hemm fil-proprjeta' tieghu proprju fejn kien jaqa' d-drenagg kollu.

L-attur ressaq ukol lil Fiona Grech tixhed in rapprezentanza tad-Dipartiment tal-Agrikotura u kkonfermat li l-istima esebita fl-atti u mmarkata bhala dok JMB 1 a fol. 12 harget mid-dipartiment minnha

rapprezentat wara li kienu marru xi rapprezentanti tad-dipartiment sabiex jaghmlu l-verifiki taghhom u tikkonkludi w tghid li effettivament kien intitolat ghal hafna aktar danni.

In vista ta' din ix-xhieda l-Qorti thoss li l-attur irnexxielu jipprova ghas-sodisfazzjoni taghha li hija l-korporazzjoni konvenuta li hija responsabbli ghad-danni sofferti mill-attur u stante li ma ngabet l-ebda prova kuntrarja ghal dak li gab l-attur dwar il-*quantum,* il-Qorti m'ghandhiex triq ohra salv li taccettaha stante li fic-cirkostanzi thoss li hija talba veritjera u ghandha ghalhekk tigi milqugha.

Ghaldaqstant il-Qorti tikkundanna lill-Korporazzjoni konvenuta sabiex thallas lill-attur is-somma ndikata fir-rikors promotur fl-ammont ta' hamest elef sitt mija w sittin Ewro u sebgha u tletin centezmu (€5660.37) ekwivalenti ghal elfejn erba' mija w tletin Lira Maltin (LM 2,430) u dan ghar-ragunijiet imsemmija fl-istess rikors promotur.

L-ispejjez kollha ta' din il-procedura ghandhom jigu sopportati mill-Korporazjoni konvenuta, inkluz l-imghax li ghandu jibda jiddekorri mid-data tan-notifika tal-ittra ufficcjail prezentata nhar l-20 ta' Dicembru 2004.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------